

Pobřežní sedimenty (plážové a bariérové)

Základní klasifikace: Marinní siliciklastické sedimenty

Litologie, struktury a textury

Dobře vytríděné a zaoblené štěrky (slepence), často s podpůrnou strukturou klastů. Velmi dobře vytríděné vyzrálé písky (pískovce) s výrazně zaoblenými klasty, planárním či výmolovým šikmým, vlnovým, čeřinovitým a nebo subhorizontální zvrstvením. Převážně bioturbované kalovce, méně často laminované. Organikou bohaté kalovce až rašelina.

Sedimentační prostředí

Pobřežní sedimentační prostředí jsou situována na rozhraní mezi působením terigenních a marinních procesů. Tělesa pobřežních sedimentů jsou ovlivňována především eolickou činností, vlněním, mořskými proudy a dmutím. Klastický materiál je transportován podél pobřeží eolickou činností ve formě dun, a proudovou činností a vlněním ve formě příbřežních valů, vytvářejících protáhlé bariérové ostrůvky. Tato šikmo zvrstvená tělesa jsou tvořena velmi dobře vytríděnými písky. V prostoru mezi břehem a bariérovými ostrůvky je laguna, kde dochází po většinu času k sedimentaci ze suspenze a intenzivní bioturbaci jemného sedimentu. Během bouřkových událostí může dojít k přelivu či protržení pobřežních bariér, díky čemuž je do laguny ve formě deltovitých těles transportován hrubší písčité materiál.

Vztahy k jiným sedimentačním prostředím

Směrem do pevniny přechází plážové sedimenty do sedimentů estuarinních, fluviálních a eolických. Směrem od pobřeží pokračuje již sedimentace ryze marinní.

Geografický výskyt

Pevniny omývané mořem, tedy pobřeží, mohou mít buď destrukční nebo konstrukční charakter, odvíjející se od energie proudění a přísunu detritického materiálu. Pokud je energie proudění, vlnění a dmutí vysoká, dochází k tvorbě útesů (klifů) díky výrazné erozi podloží (spíše v laterálním směru) a odnosu erodovaného materiálu, dál podél pobřeží. Vznik klifů může být také významně podmíněn tektonickým omezením pevniny. Běžným jevem jsou abrazní plošiny na subhorizontálně erodovaném podloží v plážové úrovni, kde se může za bouří dočasně akumulovat hrubozrnný materiál. Detritický materiál derivovaný z útesů má kompletní škálu frakcí, od jílových částic po megabloky stametrových rozměrů.

Pobřeží konstrukčního typu vznikají v místech, kde je unášecí schopnost proudění vyrovnána či převýšena přínosem detritického materiálu, který je přinášén fluviálními systémy nebo z destrukčních typů pobřeží. V tropických oblastech, kde je vyšší produkce karbonátů (skelety organismů, bakteriální karbonátové precipitáty) jsou vyvinuta karbonátová pobřeží (viz. kapitola Karbonátové šelfy). V aridním prostředí vznikají sabkhy, tedy pobřeží s nízkým plochým reliéfem, která jsou občasné zalita mořskou vodou při bouřích a vysokých přílivech. Vyvinuty jsou jak duny, tak valy a laguny. Na plochém pobřeží i v lagunách dochází k výraznému uplatnění evaporace.

Pobřežní sedimenty v geologické minulosti českého masivu

Třenické souvrství
Příbojová facie perucko-korycanského a bělohorského souvrství (svrchní křída)

Literatura

Janočko, J. – Žec, B. – Karoli, S. & Baráth, I. (1999): Základy environmentálnej sedimentológie. - Vydavateľstvo Michala Vaška. Prešov.

Kukal, Z. (1986): Základy sedimentologie. – 466 pp., Academia.

Nichols, G. (2009): Sedimentology and Stratigraphy. – 411 pp., Wiley Blackwell. Druhé vydání.

Selley, R. C. (2000): Applied Sedimentology. Academic Press. - 523 pp., Druhé vydání.

Tucker, M. E. (2010): Sedimentary Rocks in the Field. A Practical Guide. Wiley. Čtvrté vydání